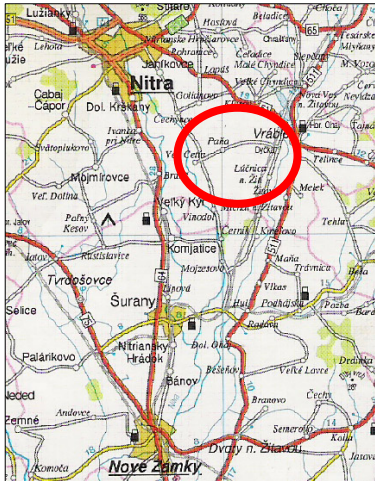

samostatná obec, sídlo miestneho významu a z hľadiska územno – správneho členenia patrí do Nitrianskeho kraja, okresu Nové Zámky. Leží južne od krajského mesta Nitra, vo vzdialenosti približne 15 km. Medzi uvedenými územnými celkami vedie cesta II. triedy a železničná trať Nové Zámky – Prievidza. Diaľničné spojenie by sa malo vybudovať v blízkej budúcnosti. Cez stred obce preteká staré koryto rieky Nitra, nazývaná aj Stará Nitra. Centrálné priestory obce tvorí Námestie sv. Jána spolu s okolitou zástavbou, ktoré sa nachádza v severozápadnej časti obce na ľavom brehu rieky Nitry.

Obrázok 1 Širšie vzťahy obce Veľký Kýr

Obrázok 2 Veľký a Malý Kýr v roku 1784

3. Výsledky a diskusia

Riešené územie leží na Dolnom Ponitří v Nitrianskom kraji, je najsevernejším bodom Novozámockého okresu. Podľa Konceptie územného rozvoja Slovenska na území okresu Nitra (Štěpánková, 2000) sa nachádza na sídelnej rozvojovej osi mesta Nitry, ktorú tvorí sieť sídiel pozdĺž komunikačného prepojenia Nitra – Nové Zámky – Komárno. Všetky uvedené mestá sú sídelnými centrami Nitrianskeho kraja. Susedná obec Komjatice je lokálnym centrom miestneho významu. Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava sa nachádza cca 100 km od obce. Najbližšia štátna hranica s Maďarskom vedie južne cca 50 km od obce.

Katastrálne územie obce Veľký Kýr susedí katastrálnymi územiami siedmich obcí, sú to obce: Branč, Veľký Cetín, Vinodol, Komjatice, Rastislavice, Poľný Kesov, Štefanovičová.

Obec, tak ako väčšina obcí na južnom Slovensku, vznikla pozvoľným a neorganizovaným vývojom a zástavbou pozdĺž viac menej nepravidelne vyvinutých ciest. Domy sú sústredené pozdĺž viacerých ciest, križujúcich sa prevažne pod kolmým uhlom. Vlastné územie sídelného útvaru je vymedzené jeho administratívnymi hranicami. Stavebné

pozemky a parcely majú nepravidelný tvar a preto sa radí medzi hromadné cestné dediny, čo je častým javom pre oblasť Podunajska. Hromadná cestná dedina je charakteristická jednou hlavnou ulicou, ktorá sa najmä v 20. storočí s dopĺňala sieťou nových ulíc, paralelných alebo priečnych.

V obci prevláda zóna bývania, tvorená z prevažnej časti individuálnou bytovou výstavbou. V obci je bytový fond prevažne dobrej a strednej kvality. V obci prevládajú predovšetkým rodinné domy.

Bytový fond je v obci zastúpený bytmi v týchto počtoch (2001):

(podľa Krajskej správy Štatistického úradu SR v Nitre)

Domy spolu*	1130
Trvale obývané domy spolu	966
z toho rodinné domy	956
Neobývané domy	162
Byty spolu	1163
Trvale obývané byty spolu	984
z toho v rod. domoch	958
Neobývané byty	176

* - vrátane ubytovacích zariadení bez bytu

Základnou skupinou obytného územia sú pôvodné poľnohospodárske usadlosti rôznych veľkostných typov, ktoré tvoria historické jadro obce a hlavnú ulicu. Ďalšou skupinou sú domy postavené medzi stredom a obvodom ako odozva triedneho rozkladu dediny vo svojom období. Tieto domy sa stavali v 18. a 19. storočí a boli často umiestnené na menej vhodných plochách na okraji alebo vo vnútri pôvodnej zástavby. Dnes sa už v obci nenachádzajú. Tretiu skupinu tvoria drobné roľnícke usadlosti a robotnícke domy z konca 19. storočia a prvej polovice 20. storočia. Sú umiestnené na okraji zástavby pozdĺž priebežných komunikácií alebo poľných ciest. Poslednú skupinu tvoria domy stavané v blízkej minulosti, u ktorých dochádza často k rozporom medzi hodnotou domu a jeho umiestnením.

Architektonicko - urbanistickou analýzou obce je zdokumentovaný súčasný stav v obci Veľký Kýr. Analýza je spracovaná formou architektonickej pasportizácie skutočného stavu nasledovne:

1. vyhodnotenie typu objektov

dvojdielny,

kocka,

vinkel (pôdorysný tvar „L“),

poschodový,

nový dom,

2. podlažnosť

prízemný objekt,

0,5 podlažný objekt,

podlažný objekt,

3. tvarová charakteristika objektov

objekty s plochou strechou,

objekty so sedlovou strechou,

objekty s pultová strechou,

objekty s valbovou strechou,

objekty s ihlanovou (stanovou) strechou,

objekty s manzardovou strechou.

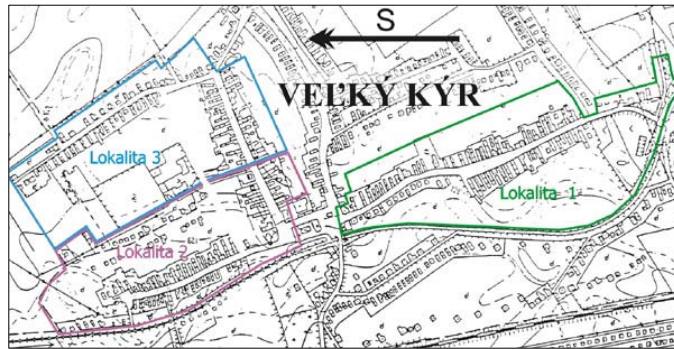
Pri urbanisticko – architektonickej analýze obce Veľký Kýr sa po terénnom prieskume vyhodnotili tri lokality:

Lokalita č. 1 – Apátska ulica

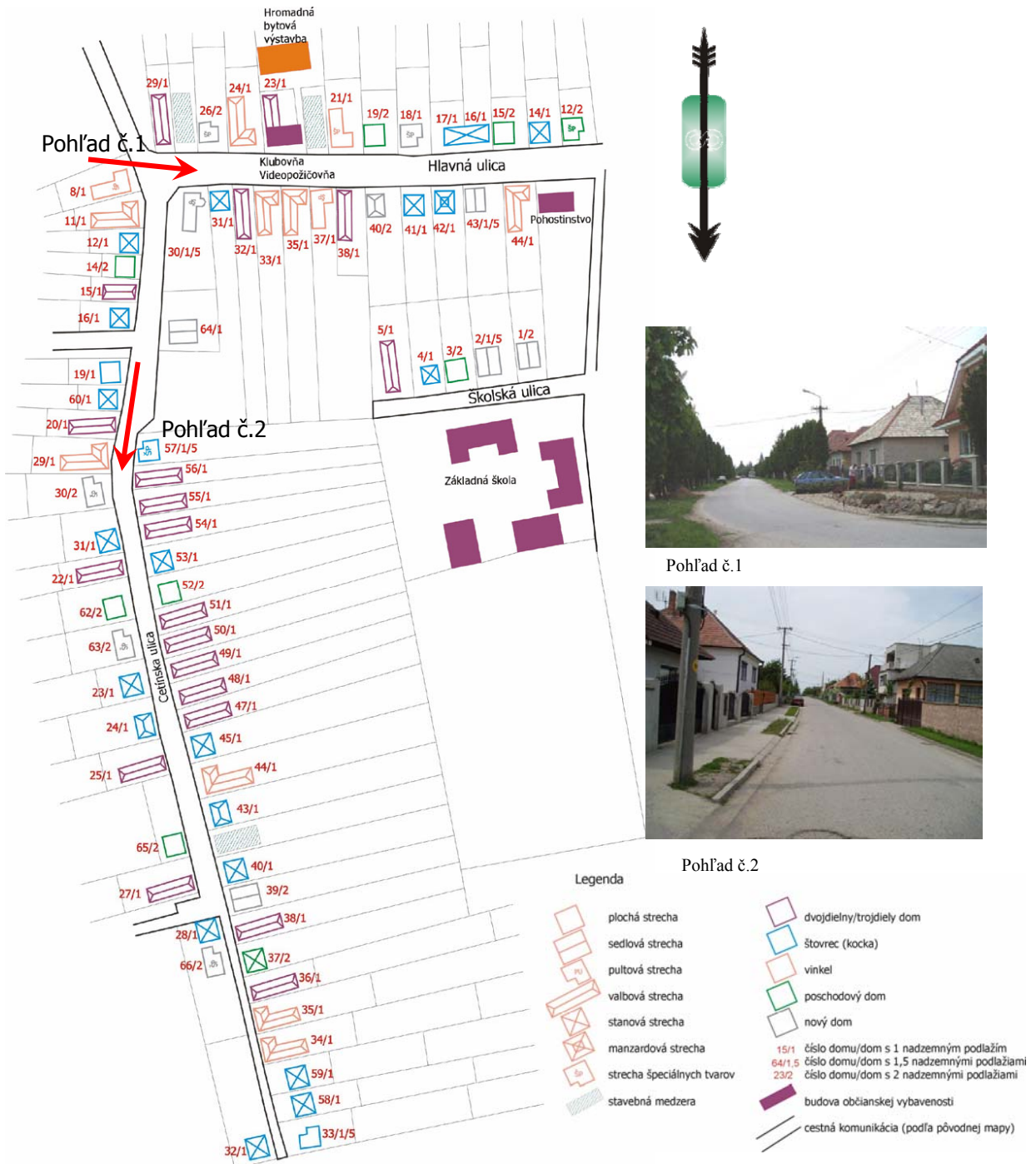
Lokalita č. 2 – ulice: Mlynská, časť Hlavnej, Záhradná

Lokalita č. 3 – ulice: Školská, časť Hlavnej, Cetínska

Ulice vo zvolených lokalitách sa nachádzajú na ľavom brehu rieky Nitra, sú najstaršou časťou dediny a sú napojené na centrálné priestory obce, ktoré tvorili jeho historické jadro už v 18. storočí. Výzor týchto ulíc sa však výrazne zmenil, z tohto obdobia sa nezachovali žiadne budovy rodinných domov.

Obrázok 3 Umiestnenie lokalít urbanisticko – architektonickej analýzy

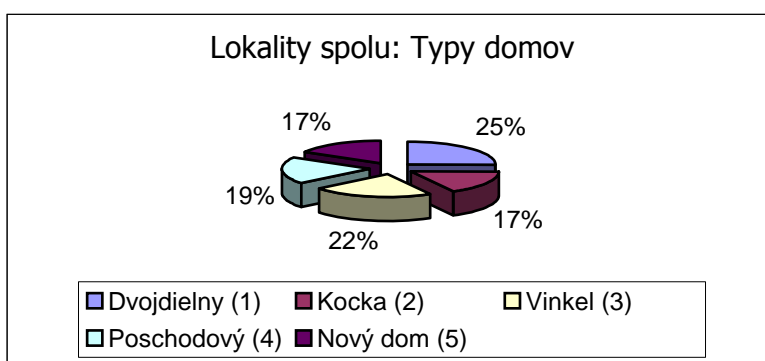

Obrázok 4 Lokality č.3 urbanisticko – architektonickej analýzy

Spolu sa na všetkých lokalitách hodnotilo 248 domov podľa ich typu, podlažnosti a tvaru striech. Z celkového počtu hodnotených objektov je 63 domov dvoj a trojdielnych, čo tvorí 25%. Druhým najčastejším typom je vinkel, (55 domov) – Graf 1. Z hľadiska podlažnosti je 157 domov prízemných, čo tvorí až 64% z celkového počtu – Graf 2. Toto svedčí o tom, že tu prevláda staršia zástavba. Podľa tvaru striech má najviac domov (120) valbovú strechu (48%), druhým najčastejším tvarom striech je plochá strecha na poschodových domoch, tvorí 17 %.

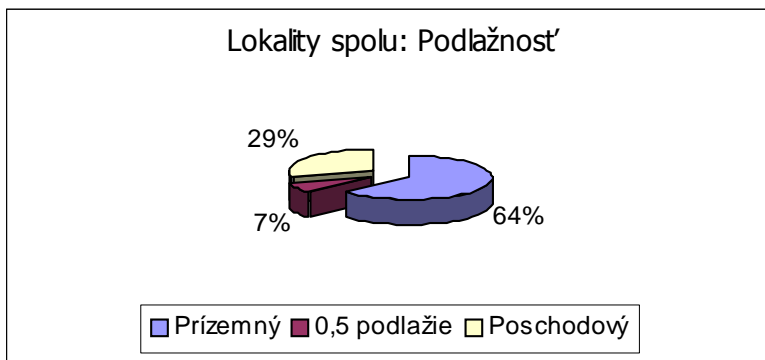
Typy domov v obci Veľký Kýr

Graf 1

Podlažnosť domov v obci Veľký Kýr

Graf 2

4. Záver

V súčasnosti si čoraz viac ľudí uvedomuje prednosti vidieka, preto stále viac ľudí uprednostňuje dedinu pre svoje bývanie. Mnoho rodín, ktoré sa v minulosti vzdali dedinského života, sa opäť vracia do dediny. Z tohto dôvodu je potrebné vytvoriť nové možnosti rozvoja individuálnej bytovej výstavby, rozšíriť bytový fond a to výstavbou nových rodinných domov v stavebných medzerách, dostavbami a nadstavbami existujúcich domov, likvidáciou územnej rezervy pre nedobudovanú občiansku vybavenosť alebo parkovú zeleň,

využívaním nadmerných záhrad, premenou záhradkárskejších a chatových osád na bývanie, extenzívnou zástavbou v okrajových častiach obce.

Nové domy by z architektonického hľadiska nemali narúšať obraz dediny, ale nemali by byť ani uniformné. Vidiecka ulica bude vyjadrením rôznych zámerov a záujmov jeho budúcich obyvateľov, bude pestrá. Podľa analýzy sú navrhnuté regulatívy nasledovné:

- Podľa uskutočnenej analýzy sú najčastejším typom dvoj a trojdielne domy, ale v súčasnosti sú tieto typy domov už menej atraktívne a preto by sme navrhli alternatívy domu typu vinkel, ktoré sú druhým najčastejším typom. Tento pôdorysný tvar je často využívaný i pri existujúcich novostavbách v obci.

- Domy navrhujeme zastrešiť valbovou strechou použitím škridlovej alebo odľahčenej krytiny z plechu. V súčasnosti je možnosť výberu i farby krytiny, navrhujeme jednotnú farbu – odtiene červenej.

- Dedina je charakterizovaná prevažne nízkou podlažnosťou, preto navrhujeme prízemné domy alebo prízemné domy s obytným podkrovím. Je nevyhnutné dodržať vhodné proporcie pre nové malé a veľké objekty rodinných domov.

- Príťažlivú tvár ulice získame i zladením farby fasád, navrhujeme bielu alebo teplé farby.

- Jednotný výraz ulice zvýrazníme stanovenou stavebnou čiarou a rovnakým typom oplotenia.

Najzložitejšie však i naďalej zostáva dosiahnuť spoločný záujem ľudí vo vzťahu s dedinou a postupne ju vytvárať, nie zo dňa na deň. Tento proces je dlhodobý, je však v moci miestneho úradu schváliť projekt, ktorý predurčí všeobecné a dopredu známe regulatívy rozvoja obce.

Po úprave priestoru ulíc, námestia a plôch verejnej zelene, vytvorením nových stavebných pozemkov na atraktívnych lokalitách v blízkosti občianskej vybavenosti, by sa tu ľuďom žilo príjemnejšie, nastal by príchod mestského obyvateľstva s cieľom usadiť sa tu, vznikli by atraktívne plochy aj pre turistov. Do plánovania budúcnosti svojej dediny sa však musí zapojiť nielen miestna samospráva, ale aj čo najviac občanov v prospech jej priaznivého rozvoja.

Podakovanie: Príspevok bol spracovaný vďaka finančnej podpore grantového projektu VEGA č. 1/1314/04 „Zásady obnovy štruktúry vidieckeho sídla“ a inštitucionálnemu projektu č. 716/04210 „Vegetačné úpravy funkčných priestorov vo vybraných vidieckych sídlach“.

5. Zoznam literatúry

CILLING, S. 2006. Urbanisticko – architektonické riešenie bytového fondu v obci Veľký Kýr : Diplomová práca. Nitra : SPU, 2006. 90 s.

FLÓRIŠ, R. 2003. Obnovenie demografického, urbanistického a architektonického základu dediny v nitrianskom regióne : dizertačná práca. SPU : Nitra, 2003. 149 s.

SZÁRAZOVÁ, M. 2004. Funkcia centrálnych priestorov vo vidieckych sídlach a ich dotvorenie : Diplomová práca. Nitra : SPU, 2004. 68 s.

ŠTĚPÁNKOVÁ, R. 2000. Prejav Koncepcie územného rozvoja Slovenska v sídelnej štruktúre okresu Nitra. In: Aktuálne problémy záhradnej a krajinskej tvorby. Zborník z vedecko – odborného seminára s medzinárodnou účasťou. Nitra 13. september 2000. SPU : Nitra, 2000. 182 s. ISBN 80-7137-749-X

Ing. Roman Flóriš, PhD.
SPU Nitra, FZKI
Katedra záhradnej a krajinskej architektúry
Tulipánova 7
949 76 Nitra
roman.floris@uniag.sk